

БӨЛІМ: ОҚУШЫ

Арал тағдыры - адамзаттың ары: 2026 жылғы экологиялық панорама

ЖАРИЯЛАНДЫ
12.02.2026СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/187160/>**Қазыбек Айзере Алтынбекқызы***І.Қабылов атындағы №12 ІТ мектеп-лицей**11 сынып*

2026 жылы әлемдегі тұщы судың жетіспеушілігі мен климаттың жылынуы Арал мәселесін қайтадан алға шығарды. Бұрын Орталық Азияның аймақтық проблемасы болып саналса, қазір Аралдан көтерілген тұзды шаңның Солтүстік мұздану аймақтарына әсері ғылыми тұрғыда дәлелденген. Арал — экологиялық апаттың символы ғана емес, сонымен қатар адамзаттың табиғатқа жасаған теріс әрекеттерінің айғағы.

2026 жылдың басында Қазақстан үкіметі БҰҰ-ның Климаттық қорымен бірге Арал теңізінің Солтүстік бөлігін тұрақтандырудың үшінші кезеңін Қызылорда облысында бастады. Бұл шара Сырдария өзенінің ағысын тиімді басқару және теңіз табанындағы экологиялық балансты сақтау үшін заманауи гидротехникалық және цифрлық мониторинг жүйелерін қолдануды көздеуде.

Арал теңізі кеуіп, оның орнында алты миллион гектар «Аралқұм» шөлі пайда болды. Бұл құм улы химикаттар мен пестицидтермен араласқан зиянды қоспаны құрайды. Жыл сайын бұл аймақтан 150 миллион тоннадан астам тұзды шаң атмосфераға тарайды.

Аралдың тартылуы аймақтағы әлеуметтік-экономикалық деградацияны жеделдетті. Балық шаруашылығының тоқырауы мыңдаған адамды жұмыссыз қалдырып, экологиялық миграцияға алып келді. Сонымен қатар, өңірдегі тыныс алу және онкологиялық аурулардың деңгейі республикадан әлдеқайда жоғары, бұл табиғаттың адам денсаулығы арқылы берген қатал ескертуі ретінде қабылдануда.

Аралдың тағдыры — өзеннің жоғарғы және төменгі ағысында орналасқан мемлекеттердің ынтымақтасуына байланысты. 2026 жылы Орталық Азия елдері арасында «су дипломатиясы» жаңа деңгейге көтерілді. Қазақстан мен Өзбекстан

арасындағы Сырдария мен Әмудария суын бөлу келісімдері жаңа үміттер тудырды. Бірақ аймақтағы ауыл шаруашылығының, әсіресе мақта мен күріштің ескірген әдістері су ресурстарының 70-80%-ын ысыраптауда.

2026 жылы Арал табанын саксауылмен жабу жұмыстары жандануда. Алдын ала саксауыл тек қолмен егілсе, қазір ұшқышсыз аппараттар арқылы аэро-себу әдісімен отырғызылуда. Бұл «жасыл қалқан» шаңды борандардың бетін қайтарудың тиімді әдісі ретінде танылады. Солтүстік Аралдағы су деңгейінің 42 метрде сақталуы Арал қаласының балық зауыттарын қайта жандандырып, өңірдің экономикалық жандануына ықпал етті.

Менің пікірімше, Аралды құтқару үшін үш негізгі бағытқа көңіл бөлуіміз керек:

1. Экологиялық жауапкершілік: Тұтынушылық қоғамнан экологиялық қоғамға көшу. Су ресурстарының құнын мектепте үйрету керек.

2. Траншекаралық ынтымақтастық: Су ресурстарын басқарудың бірыңғай халықаралық консорциумын құру. Саяси мүдделер экологиялық апаттан төмен тұруы тиіс.

3. Ғылыми инновациялар: Тұзға төзімді өсімдіктер мен суды аз қажет ететін дақылдарды өсіру арқылы ауыл шаруашылығын өзгерту.

Арал теңізі — адамзаттың үлкен сынағы. Біз 2026 жылы өткенге өкінішпен емес, болашаққа жауапкершілікпен қарауымыз керек. Теңіздің толық қалпына келуі екіталай, бірақ оның қалдықтарын сақтау және «Аралқұмның» зардабын азайту біздің қолымызда. Аралдың тағдыры — біздің өміріміздің ұзақтығын анықтайтын басты өлшем. Егер біз Аралды ұмытып кетсек, табиғат бізді кешірмейді.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.